

Сергій П. Кобець¹, Артем С. Алексеєнко², Вікторія В. Скрипник³

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ ТА СМАРТ-ЕКОНОМІКИ

У статті розглянуто проблематику інноваційного розвитку промислових підприємств в умовах управління проектами та смарт-економіки. Досліджено наукові праці з питань обраної проблематики. Визначено на доцільності використання таксономічного показника при аналізі інноваційного розвитку промислових підприємств в умовах управління проектами та смарт-економіки. Акцентовано увагу на тому, що у промисловості України відбувається тенденції зменшення інноваційного розвитку, що може бути викликане різними факторами, які впливають як на внутрішнє середовище підприємства, так і на зовнішні умови. Запропоновано стратегічні напрямки підвищення інноваційності в промисловості в умовах управління проектами та смарт-економіки. Доведено доцільність поєднання смарт підходів та управління проектами. Відзначено, що використання методів управління проектами дозволяє ефективно впроваджувати нові ідеї та технології, скорочувати час від ідеї до випуску на ринок, а також знижувати витрати на розробку та виробництво. Смарт-економіка відкриває нові можливості для розвитку промисловості, враховуючи використання розумних технологій, обмін даними та автоматизацію процесів. Зауважено, що інтеграція цих підходів дозволяє створити сприятливе середовище для створення та впровадження інноваційних продуктів і послуг, що сприяє зростанню конкурентоспроможності промислових підприємств у глобальному ринковому середовищі.

Ключові слова: промислові підприємства, інноваційний розвиток, управління проектами, смарт-економіка

Рис. 1 Літ. 14.

DOI: 10.32752/1993-6788-2024-1-275-99-106

Serhii Kobets, Artem Alekseenko, Viktoriia Skrypnyk

INNOVATIVE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES IN TERMS OF PROJECT MANAGEMENT AND SMART ECONOMY

The article examines the issues of innovative development of industrial enterprises in terms of project management and smart economy. Researched scientific works on selected issues. The expediency of using a taxonomic index in the analysis of innovative development of industrial enterprises in terms of project management and smart economy was determined. Attention is focused on the fact that there is a trend of decreasing innovative development in Ukrainian industry, which can be caused by various factors that affect both the internal environment of the enterprise and external conditions. Strategic directions for increasing innovativeness in industry in terms of project management and smart economy are proposed. The expediency of combining smart approaches and project management has been proven. It was noted that the use of project management methods allows to effectively implement new ideas and technologies, shorten the time from idea to release to the market, and also reduce development and production costs. The smart economy opens up new opportunities for industrial development, taking into account the use of smart technologies, data exchange and process automation. It is noted that the integration of these approaches allows creating a favorable environment for the creation and introduction of innovative products and services, which contributes to the growth of the competitiveness of industrial enterprises in the global market environment.

¹ National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic». Ukraine.

² Kyiv National University of Technology and Design. Ukraine.

³ Luhansk Taras Shevchenko National University. Ukraine.

Keywords: industrial enterprises, innovative development, project management, smart economy.
Peer-reviewed, approved and placed: 13.05.2024.

Постановка проблеми. Інноваційний розвиток промислових підприємств у сучасних умовах стає все більш актуальним завдяки впровадженню управління проектами та смарт-економіки. Окрім того, такий розвиток є однією з ключових умов забезпечення конкурентоспроможності та стійкого економічного зростання у сучасному світі. Зростаюча конкуренція на світових ринках вимагає від промислових підприємств постійного впровадження інновацій для підтримання та покращення своєї ринкової позиції. Інновації дозволяють підприємствам створювати нові продукти та послуги, підвищувати їхню якість та знижувати витрати. Перехід до смарт-економіки зосереджується на інтеграції інформаційних технологій у всі аспекти економічної діяльності, що створює нові виклики та можливості для промислових підприємств. Стійкий розвиток та екологічна відповідальність стають пріоритетними напрямками для багатьох підприємств, що вимагає впровадження екологічно чистих технологій та підходів. Таким чином, інноваційний розвиток промислових підприємств є надзвичайно актуальним у сучасних умовах, оскільки він сприяє підвищенню конкурентоспроможності, стійкому розвитку та адаптації до швидко змінюваних умов глобального ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інноваційний розвиток промислових підприємств на високому рівні проаналізований, як у зарубіжних так і вітчизняних наукових джерелах. Багато авторів відзначали необхідність стимулювання інноваційного розвитку [1-4]. Як приклад, Амоша О. І., Саломатіна Л. М. аналізують проблеми та перспективи інноваційного розвитку промислових підприємств у регіонах [3]. Ковальчук С. відобразив сучасний стан інноваційного розвитку промислових підприємств України [4]. Шипуліна Ю. С. визначила сучасні підходи до інтенсифікації інноваційного розвитку промислових підприємств [5]. У праці Волощук Л. О., Кірсанова В. В., Філіппова, С. В. акцентовано увагу на аналітичних інструментах управління інноваційним розвитком промислового підприємства [6]. Кузьмак О. І. запропонувала інноваційну стратегію як засіб стабілізації розвитку промислового підприємства [7]. Багато вчених деталізували шляхи забезпечення інноваційного розвитку з використанням системи інструментів [8-12]. Не применшуючи наукові здобутки зазначених вчених відзначимо на необхідності постійного поглиблення проблематики інноваційного розвитку промислових підприємств в умовах управління проектами та смарт-економіки.

Метою даної статті є проблематика інноваційного розвитку промислових підприємств в умовах управління проектами та смарт-економіки.

Основні результати дослідження. Інноваційний розвиток промислових підприємств в умовах смарт економіки (розумної економіки) є ключовим фактором для підвищення конкурентоспроможності, ефективності та стійкості підприємств. Смарт економіка характеризується широким використанням сучасних технологій, таких як штучний інтелект, великі дані,

блокчейн та інші цифрові інновації. Інноваційний розвиток промислових підприємств в умовах смарт економіки має надзвичайно важливе значення для їхнього успіху і конкурентоспроможності. Впровадження новітніх технологій дозволяє оптимізувати виробничі процеси, зменшити витрати та підвищити продуктивність, що включає автоматизацію рутинних операцій, поліпшення управління ресурсами та зниження енергоспоживання. Використання сучасних технологій дозволяє більш точно контролювати якість продукції, зменшувати кількість браку та підвищувати задоволеність клієнтів. Інноваційні підприємства здатні швидше адаптуватися до змін на ринку, впроваджувати нові продукти і послуги, реагувати на зміни в попиті та конкурентному середовищі. Розробка нових продуктів, впровадження нових бізнес-моделей та вихід на нові ринки сприяють зростанню доходів підприємств. Використання цифрових платформ дозволяє розширювати канали збуту та підвищувати рівень обслуговування клієнтів. Інноваційні підприємства більш привабливі для інвесторів, оскільки вони демонструють потенціал для зростання та розвитку, що відкриває можливості для залучення додаткових фінансових ресурсів для подальшого розвитку. Використання екологічно чистих технологій та підходів, що базуються на принципах циркулярної економіки, сприяє зниженню негативного впливу на навколишнє середовище та забезпеченню стійкого розвитку підприємств. Інноваційний розвиток дозволяє підприємствам залишатися конкурентоспроможними на глобальному ринку. Вони можуть швидше реагувати на нові виклики, впроваджувати передові рішення і випереджати конкурентів. Впровадження сучасних технологій покращує умови праці, зменшує фізичне навантаження на працівників та підвищує їхню безпеку, що сприяє зростанню продуктивності та задоволеності працівників. В умовах смарт економіки, інноваційний розвиток промислових підприємств стає не просто конкурентною перевагою, а необхідністю для виживання та процвітання в сучасному світі.

У попередніх дослідженнях нами було визначено моделювання менеджменту фінансового оцінювання господарської та інноваційної діяльності промислових підприємств в умовах діджиталізації, управління проектами підвищення кваліфікації та формування маркетингової стратегії та прогнозування аналізу господарської діяльності інноваційних промислових підприємств в системі соціальної відповідальності бізнесу, міжнародного маркетингу та управління витратами [13-14].

Окрім того нами визначено, що з метою оцінювання інноваційного розвитку промислових підприємств в умовах управління проектами та смарт-економіки доцільним є використання таксономічного аналізу. Використання таксономічного аналізу для оцінювання інноваційного розвитку промислових підприємств в умовах управління проектами та смарт-економіки є важливим інструментом для визначення рівня інноваційності та ефективності підприємств. Таксономічний аналіз дозволяє класифікувати та оцінювати підприємства за різними критеріями, що полегшує прийняття управлінських рішень. Таксономічний аналіз є ефективним інструментом для комплексного оцінювання інноваційного розвитку промислових підприємств в умовах

управління проектами та смарт-економіки. Він дозволяє отримати об'єктивну картину стану інноваційності підприємств та розробити дієві стратегії їх подальшого розвитку. Отже, таксономічний показник рівня розвитку є універсальним інструментом, який можна застосовувати як для аналізу сукупностей статистичних одиниць, так і для дослідження властивостей окремих одиниць на основі часових рядів. Використання часових рядів для оцінки інноваційної діяльності підприємств дозволяє виявити динаміку змін та тенденції в їх розвитку.

Аналізуючи коефіцієнт таксономії розвитку галузей промисловості України в динаміці починаючи з 2012 р. по всіх показниках фінансової, інноваційної, реалізаційної діяльності він зростає. Лідерами серед показників таксономічного показника фінансової, інноваційної, реалізаційної діяльності галузей промисловості України в динаміці останніх одинадцяти років є:

- обсяг реалізованої інноваційної продукції (тис. грн) 0,837 добувна галузь промисловості;
- обсяг реалізованої інноваційної продукції (тис. грн) 0,835 виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів;
- кількість інноваційно активних промислових підприємств (од.) 0,953 виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів;
- кількість найменувань впроваджених інноваційних видів продукції промисловими підприємствами (од.) 0,840 виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції;
- обсяг реалізованої інноваційної продукції (тис. грн) 0,830 виробництво транспортного устаткування.

Графічно динаміку розрахунку таксономічного показника обсягу реалізованої інноваційної продукції галузей промисловості України за останні одинадцять років представлено на рис. 1.

Якщо підводити підсумок розрахунку, то можна зробити висновок, що розраховані значення коефіцієнта таксономії близькі до 1 і відповідають високому рівню розвитку та діяльності аналізованих галузей промисловості України.

Слід відміти, що у промисловості України відбувається тенденції зменшення інноваційного розвитку. Зменшення інноваційного розвитку підприємств у промисловості може бути викликане різними факторами, які впливають як на внутрішнє середовище підприємства, так і на зовнішні умови. Визначимо основні причини, які можуть сприяти зниженню новаторства.

1. Недостатнє субсидування та фінансування промисловості України, яке викликане відсутністю достатніх фінансових ресурсів для інвестування в дослідження та розробки. Існують складнощі з отриманням кредитів або залученням інвестицій через високі відсоткові ставки або недостатню підтримку з боку держави.

2. Низька культура інновацій, а саме відсутність інноваційної культури всередині підприємства, де співробітники не мають стимулів для впровадження нових ідей. Також спостерігається неготовність керівництва до ризику і змін, що обмежує можливості для інновацій.

3. Брак персоналу з інноваційним мисленням. Так, на часі відчувається дефіцит фахівців з необхідними знаннями та навичками в сфері інновацій і нових технологій. Приділяється недостатня увага до навчання та розвитку персоналу.

Рис. 1. Результати розрахунку таксономічного показника обсягу реалізованої інноваційної продукції галузей промисловості України, 2012-2022 рр., побудовано авторами з використанням джерел [13-14]

4. Недосконала інфраструктура, а саме: відсутність сучасного обладнання та технологій, які необхідні для проведення досліджень і впровадження інновацій. Спостерігається недостатній розвиток інноваційних екосистем, таких як технопарки, бізнес-інкубатори та дослідницькі центри.

5. Регуляторні та законодавчі бар'єри. Як приклад, складні та непрозорі регуляторні вимоги, які ускладнюють процес реєстрації та впровадження нових технологій. Окрім того спостерігається відсутність стимулюючих законодавчих норм для підтримки інноваційної діяльності.

6. Відсутність співпраці з науковими установами. Саме низький рівень взаємодії між промисловими підприємствами та науковими установами, обмежує можливості для спільних досліджень і розробок. Також спостерігається відсутність платформ для обміну знаннями та досвідом між підприємствами та науковими колами.

7. Конкурентне середовище. Високий рівень конкуренції з боку інших підприємств, що змушує компанії зосередитися на короткострокових цілях замість довгострокових інноваційних проектів. Також спостерігається відсутність конкурентних переваг, які б стимулювали підприємства інвестувати в інновації.

8. Економічна нестабільність. Економічні кризи та нестабільність ринків, призводить до скорочення інвестицій в інноваційні проекти. Низька купівельна спроможність споживачів, зменшує попит на інноваційні продукти та послуги. Паралельно цьому процесу спостерігається нездатність підприємств розробляти і реалізовувати довгострокові стратегії розвитку, що включають інноваційні проекти. Відбувається зосередження на поточних операційних завданнях замість стратегічного розвитку.

Перелічені фактори можуть суттєво впливати на здатність підприємств розвивати та впроваджувати інновації, що в свою чергу може знижувати їхню конкурентоспроможність та ефективність у довгостроковій перспективі.

Висновки. Тенденція зменшення інноваційного розвитку у промисловості України є суттєвою проблемою, яка може мати негативні наслідки для економіки країни. Підвищення інноваційності в промисловості в умовах управління проектами та смарт-економіки потребує комплексного підходу, що включає ряд стратегічних напрямів. Використання методів управління проектами дозволяє ефективно впроваджувати нові ідеї та технології, скорочувати час від ідеї до випуску на ринок, а також знижувати витрати на розробку та виробництво. Смарт-економіка відкриває нові можливості для розвитку промисловості, враховуючи використання розумних технологій, обмін даними та автоматизацію процесів. Інтеграція цих підходів дозволяє створити сприятливе середовище для створення та впровадження інноваційних продуктів і послуг, що сприяє зростанню конкурентоспроможності промислових підприємств у глобальному ринковому середовищі. Важливе значення має субсидування та фінансування. Фінансування інновацій у промисловості відіграє ключову роль у стимулюванні розвитку та впровадженні новаторських ідей. Забезпечення необхідного фінансування дозволяє підприємствам і дослідницьким установам здійснювати дослідження та розробки, впроваджувати нові технології та виробляти інноваційні продукти. Важливою складовою ефективного фінансування є створення сприятливої інвестиційної клімату, що залежить від рівня доступності капіталу, стабільності економічного середовища та наявності механізмів підтримки інноваційних проектів. Відповідальність за забезпечення фінансової підтримки інновацій лежить на державі, приватному секторі та міжнародних фінансових організаціях, які спільно працюють над створенням стійких механізмів фінансування для стимулювання інноваційного розвитку в промисловості.

1. Гнатенко І. А. Феномен інноваційного підприємництва в національній економіці. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. № 23 (1). С. 61-64.

2. Гнатенко І. А. Фундаментальні умови державного регулювання та підтримки інноваційного підприємництва. Проблеми системного підходу в економіці. 2019. № 4 (1). С. 37-43.

3. Амоша О. І., Саломатіна Л. М. Інноваційний розвиток промислових підприємств у регіонах: проблеми та перспективи. Економіка України. 2017. № 3. С. 20-34.

4. Ковальчук С. Сучасний стан інноваційного розвитку промислових підприємств України. Економіст. 2012. № 10. С. 27-32.

5. Шипуліна Ю. С. Сучасні підходи до інтенсифікації інноваційного розвитку промислових підприємств: теоретичний огляд. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2012. № 3. С. 128-140.

6. Волошук Л. О., Кірсанова В. В., Філіппова С. В. Аналітичні інструменти управління інноваційним розвитком промислового підприємства: монографія. 2014. Одеса: ФОП Бондаренко МО, 180.

7. Кузьмак О. І. Інноваційна стратегія як засіб стабілізації розвитку промислового підприємства. Інноваційна економіка. 2016. № 1-2. С. 114-118.

8. Гнатенко І. А. Особливості функціонування сучасного малого підприємництва як органічного елементу ринкової економіки. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2015. № 2 (1). С. 214-217.

9. Найдюк В. С. Сутність та передумови інноваційного розвитку підприємств. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2013. № 3. С. 251-263.

10. Гнатенко І. А. Моделювання сценаріїв стійкого розвитку підприємств в умовах глобалізації та діджиталізації: управлінський аспект. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 16. С. 20-25.

11. Федулова Л. І. Концептуальні засади управління інноваційним розвитком підприємств. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2014. № 2. С. 122-135.

12. Гнатенко І. Управлінські, маркетингові та фінансові підходи оцінювання соціо-еколого-економічного ефекту взаємодії підприємств в умовах зміни споживчих переваг. Економічний дискурс. 2021. № 1-2. С. 111-121.

13. Shevchenko O.M., Selezen O.M., Skrypnyk V.V., Alekseienco A.S. Forecasting analysis of economic activity of innovative industrial enterprises in the system of social responsibility of business, international marketing and cost management. Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. пр. 2024. №1. С. 51–59.

14. Наголюк О.Є., Скрипник В.В., Алексеенко А.С., Щур О.В. Моделювання менеджменту фінансового оцінювання господарської та інноваційної діяльності промислових підприємств в умовах діджиталізації, управління проєктами підвищення кваліфікації та формування маркетингової стратегії. Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. пр. 2023. №12. С. 122-134.

1. Hnatenko I. A. Fenomen innovatsiinoho pidpriemnytstva v natsionalnii ekonomitsi. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. Seria: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo. 2019. № 23 (1). S. 61-64.

2. Hnatenko I. A. Fundamentalni umovy derzhavnogo rehuliuвання ta pidtrymky innovatsiinoho pidpriemnytstva. Problemy systemnogo pidkhodu v ekonomitsi. 2019. № 4 (1). S. 37-43.

3. Amosha O. I., Salomatina L. M. Innovatsiyni rozvytok promyslovykh pidpriemstv u rehionakh: problemy ta perspektyvy. Ekonomika Ukrainy. 2017. № 3. S. 20-34.

4. Kovalchuk S. Suchasnyi stan innovatsiinoho rozvytku promyslovykh pidpriemstv Ukrainy. Ekonomist. 2012. № 10. S. 27-32.

5. Shypulina Yu. S. Suchasni pidkhody do intensyfikatsii innovatsiinoho rozvytku promyslovykh pidpriemstv: teoretynnyi ohliad. Marketynh i menedzhment innovatsii. 2012. № 3. S. 128-140.

6. Voloshchuk L. O., Kirsanova V. V., Filyppova S. V. Analitichni instrumenty upravlinnia innovatsiynym rozvytkom promysloвого pidpriemstva: monohrafiia. 2014. Odessa: FOP Bondarenko MO, 180.

7. Kuzmak O. I. Innovatsiina stratehiia yak zasib stabilizatsii rozvytku promysloвого pidpriemstva. Innovatsiina ekonomika. 2016. № 1-2. S. 114-118.

8. Hnatenko I. A. Osoblyvosti funktsionuvannia suchasnoho maloho pidpriemnytstva yak orhanichnoho elementu rynkovoї ekonomiky. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnogo universytetu. Ekonomichni nauky. 2015. № 2 (1). S. 214-217.

9. Naidiuk V. S. Sutnist ta peredumovy innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv. Marketynh i menedzhment innovatsii. 2013. № 3. S. 251-263.

10. Hnatenko I. A. Modeliuвання stsenariiv stiikoho rozvytku pidpriemstv v umovakh hlobalizatsii ta didzhitalizatsii: upravlinskyi aspekt. Investysii: praktyka ta dosvid. 2021. № 16. S. 20-25.

11. Fedulova L. I. Kontseptualni zasady upravlinnia innovatsiynym rozvytkom pidpriemstv. Marketynh i menedzhment innovatsii. 2014. № 2. S. 122-135.

12. Hnatenko I. Upravlinski, marketynhovi ta finansovi pidkhody otsiniuvannia sotsio-ekoloho-ekonomichnoho efektu vzaemodii pidpriemstv v umovakh zminy spozhyvchykh perevah. Ekonomichni dyskurs. 2021. № 1-2. S. 111-121.

13. Shevchenko O.M., Selezen O.M., Skrypnyk V.V., Alekseienco A.S. Forecasting analysis of economic activity of innovative industrial enterprises in the system of social responsibility of business, international marketing and cost management. Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini: zb. nauk. pr. 2024. №1. S. 51–59.

14. Naholiuk O.Ie., Skrypnyk V.V., Alekseienco A.S., Shchur O.V. Modeliuvannia menedzhmentu finansovoho otsiniuvannia hospodarskoi ta innovatsiinoi diialnosti promyslovykh pidpriemstv v umovakh didzhytalizatsii, upravlinnia proektamy pidvyshchennia kvalifikatsii ta formuvannia marketynhovoï stratehii. Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini: zb. nauk. pr. 2023. №12. S. 122-134.